

սեպութիւնները յեղաշրջել ձգտող տարօրինակ սիսեմով բացատրելու համար . փափագելի է որ մեր հայրենակիցը գտնէր օգնողներ այդ գրքի հրատարակութեանը համար :

ՕՐԻՈՐԴ Մ. ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ

ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

Քանի մը ամէն է վեր օրերորդ Մ. Բաբայեան հիմնած է երգեցողութեան դասընթացք մը : Իրը երաժշտադէտ ու հայակաւոր երգչուհի է . իրը երգեցողութեան ներուճն ու փորձ ու սուցիչ . շատոնց է որ Օր. Բաբայեան պատուաւոր համբաւի մը տիրացած է Քրիստոսական արուեստագիտական շրջանակներուն մէջ . աւուր մանկէն պերճախօս ապացոյցներէն մին այն է որ այս նորահաստատ դասընթացքին իրենց հովանաւորութիւնը շնորհած են Տրպիսիի , Յօռէի , Վէնասն տիէնտիի պէս տիեզերահռչակ երաժիշտներ , Ժան Փերիէի պէս վարպետ երգիչ մը , եւ Ռոմէն Ռոյանի , Ժիւլիէն Թիէրսօի , Մառնուիի նման գիտուն երաժշտադէտներ :

Արեւմտեան երաժշտութեան մէջ . իր ունեցած նուրբ հմտութեան Օրիորդ Բաբայեան միացուց նաեւ հայկական ժողովրդական երգերու փափուկ ըմբռնումը՝ յորմենակէ կոմիտաս վարպետին առաջնորդութեամբ այդ արուեստին եւս ընտելացաւ . եւ իր Փաթիզ եւ Լօնսոն տուած նուագահանդէսներուն մէջ՝ եւրոպական կտորներու իր ներաճաչակ երգող գնահատուելուն հետ՝ հայկական ժողովրդական երգերն ալ եւրոպացեաց ծանօթացուցած ու սիրցուցած է միշտ :

Իսկ իր անձնուրուիւթիւնը ղէպ ի հայկական ազգասիրական ձեռնարկներ կամ ղէպ ի երիտասարդ սխմակ հայրենակիցներ՝ այնքան մեծ է որքան իր արուեստագէտի դժուարահաճ խղճամտութիւնը . ու եւ ըստեմբական երեկոյթ չէ եղած , ուր իր աշակցութիւնը յօժարակամ բերած չլրլայ . եւ օժտաւած չունեւոր հայ ուսանողներ որ պէտք ունեցած են իր

գասերուն , միշտ իր մօտ պտած են ամենէն ազնիւ օգնութիւնը . ողբացեալ Մուղունեանը , ինչպէս եւ Պ. Շահմուրատեանը , իր երաժշտական անձնուէր աշակցութիւնը վախճած եւ անկից մեծապէս օգտուած են :

Այս դասընթացքի մանրամասնութեանց մասին տեղեկանալու համար պէտք է դիմել՝ Maison de Pianos Blondel, 28 Rue de Clichy :

Armenia անգլիերէն ամսաթիւրթը զոր վերակազմայ Հնչակ . Կոստկցութիւնը հիմնեց՝ ամերիկեան եւ անգլիական հասարակութեանց ծանօթացնելու համար հայկական դասն ու քաղաքակրթութիւնը , այժմ մօտ երկու տարիէ ի վեր իր անձնական ջանքերով կը հրատարակէ Պ. Արշակ Տ. Մանտեանն , եւ թիւերը որ իր տնօրէնութեամբ լոյս կը տեսնեն , պարունակութեամբ ճոխ եւ ալլաղան . օտար կարեւոր գրողներու աշխատակցութեամբ եւ հայ գրական գեղեցիկ էջերու թարգմանութիւններով զարդարուած , մեծապէս յաջող են : Ծանկալի է որ այդ թիւրթը , որուն օգտակարութիւնը աւելորդ իսկ է փաստել , դռնէր լուրջ աշակցութիւն ազգասէր Հայերու կողմէն եւ յարատեւէր :

Ճ Ա Ռ

ԱՐՏԱՍՄԱՆՈՒԱԾ

ՓՈՒ ՎԵՐԼԷՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ

ԺԶՊ ՏԱՐԴԱՐՁԻՆ ԱՌՔԻԻ

Փոլ Վերլէնի մահուընէն յետոյ իր հարցողները կազմեցին « Փոլ Վերլէնի բարեկամները » անուանով խմբակցութիւն մը , որուն անդամները ամէն տարի՝ մահուանը տարեդարձին օրը կ'երթային՝ եւ իրենց հետ կը հրաւրէին զալ Քրաուսցի եւ օտար գրասէրները՝ Վերլէնի գերեզմանին այցելութեան , եւ նոյն իրերունը կը հաւաքուէին հացկերոյթի մը մէջ :

ուր Վերլէնի մասին բանախօսութիւններ կ'արտասանուէին և Այդ խմբակցութիւնն է որ հանդանակութիւն բանալով՝ անցեալ զարնան վերջեր կանգնեց, Լիւքսանպուրի պարտէզին մէջ, յուշարձանը ի պատիւ Վերլէնի և յետագամ, Սրենուար 1/2 ի կիրակի օրը՝ տարեւորակ հանդիսութեամբ այցը կատարուեցաւ Լիւքսանպուրի յուշարձանին առջեւ, որմէ յետոյ հանդիսականները գացին խմբովին ճաշել Դաֆէ Վոլթէր, Ներկայ էին Ֆրանսական նոր գրականութեան յատկանշական գէմբերէն շատեր, Ռոնի, Լեոն Տիերքը, Կրեթավ Դան, Յրանսի Վիկէ-Սրենի, Փոլ Յոտ, տիկին Ռաշլիս, Աէն-Փոլ-Թու, Էւն, Էւն:

Յուշարձանին առջեւ խօսեցան Էտմոն Լըփեթիէ՝ յանուն « Փոլ Վերլէնի բարեկամները » ընկերութեան, Պ. Պարքիսո՝ յանուն Յրանսայի գրական ուսանողութեան և Ալա-հիսի առօրէն՝ յանուն հայ գրականութեան այս վերջին ճառին բնաւորով պիտի ելեալ « Vers et Prose » հանդէսին մէջ, կը հրատարակենք այստեղ թարգմանութիւնը:

Տիկիններ, պարոններ,

Միայն Ֆրանսացի մեծ բանաստեղծ մը չէ որ Փարիզի միտքն ու սիրտը այսօր՝ անգամ մը եւս՝ կը տօնեն, նոյն ինքն Բանաստեղծութիւնն է իր ամենէն մաքուր, ամենէն ինքնակամենին յաւերժօրէն երիտասարդ, ամենին խորպէս մարդկային ձևերն մէջ և Բնական է ուրիշ, ու նոյն իսկ անհրաժեշտ, որ իրենց ազգային հանձարին ամենէն անմահ ներկայացուցչներէն մին փառաւորօք Յրանսացիներուն միանան այսօր ամէն ազգէ գրողներ՝ պատուելու համար Փոլ Վերլէնի յիշատակը:

Հայ գրականութեան մեծարարքն է որ կը բերեմ հոս:

Fêtes Galantes եւ Sagesses երգիչը՝ առաջին բալէն իսկ՝ ունեցաւ միւր մէջ ջերմութեանց սքանչազօյներ. իր տաղերէն ոմանք թարգմանուած են հայերէն, ուսումնասիրութիւններ երեւցած են իր գրքերն Վլայ, եւ իր ազգեցեալ թիւնը կը զգալուի մեր նոր բանաստեղծներէն ոմանց մօտ:

Այդ խանդավառ սքանչազօմը զոր Վերլէնի գործը յարոյց մեր մէջ, բացատրելի է՝ ամէն բանէ առաջ՝ այդ անդուգակառնէն ընթացող գործին տիբական հրապոյրովը, բայց նաեւ՝ որովհետեւ այդ գործը, իր պարզութեան մէջ և ինքնահարուստ եւ բարդ, յղացմամբ, զգայնութեամբ եւ ճաշակով՝ էականապէս արեւմտեան եւ Ֆրանսական ըլլալով հանդերձ, կ'ընծայէ երբեմն տարօրինակ խնամութիւն մը արեւելեան բանաստեղծութեան հետ, եւ իր մեծ անկեղծութեամբ, իր գործովպէս ու ինքնաբերական շնորհով՝ արեւելեանութիւնն ցոյց կուտայ մոնաւանդ Հայոց միջնադարեան քանի մը միտքիկներուն եւ քանի մը փղովրդական սիրային երգիչներուն հետ: Մենք հնչեալէս զարմանքի եւ բերկրութեան զգացում մ'ունեցանք, ինքնիրմով արդէն իսկ այնքան աստուածային կերպով գեղեցիկ եւ մոգիչ գործի մը մէջ վերագտնելով քանի մը չնշտեք մեր ցեղային խառնուածքին ընտանի եւ սիրելի, արտայայտուած այնպիսի կատարելութեամբ մը, զոր Արեւելքը բիւն անգամ ճանչցած է, եւ զոր ամենէն աւելի յաճախ եւ ամենէն աւելի բարձրօրէն իրականացուցած են Յունաստանը հին ժամանակներուն եւ Յրանսան մեր օրերուն մէջ:

Վերլէն՝ Ֆրանսական բանաստեղծութեան ամենէն քաղցր, ամենէն վրդովիչ ձայնն է: Եթէ Վերլէնի մեղի կ'երեւայ՝ Ֆրանսական քնարերգութեան վերեւ սաւառնութեւ՝ ինչպէս Ս. Հոգի մարմնաւորող լուսնինն աղանիւն, եթէ կը տեսնենք Հնդկան հզօր արծիւի մը սեփթեռնիչօղը ոտմանթիկ երկնքին մէկ ծայրէն միւսը խոյացող, եթէ Լամարթիէն մեղի կը թուի մեղմորէն նուաւ, ինչպէս կարապ մը անարատ, զայնակութեանց լճին դիւթեալ ջուրերուն վրայ, լաւագոյն կերպով կարելի չէ կարծիմ ընդունել Վերլէնը՝ քան զայն նմանցնելով հին հեքեաթին՝ պարզ ու վսեմ Սոխակին, Սոխակին որ ցաւադին սիրով մը կը տոյգորի Վարդին համար, եւ գիւրբային մեծութիւնները հմայող եւ իր կարօտակէջ ցուծ օրօրող իր երգին գերազայն քայլցումը թիւնով կը ջնայ, մեղմունք ու եղբական ճիգով մ'ուր իր կեանքը կը սպառի, հրապուրելով:

անգութ վարդը՝ այնքան անմատչելի որքան յանկուցիչ Արեւելեան խորհրդապատկերին՝ եւ զայն ընդլայնող անթիւ քերթուածներուն մէջ, Սոխակը կը ներկայացնէ նոյն ինքն մարդկային սիրտը, եւ վարդը ոչ միայն Սիրուած կիներէ. այլ եւ զաղափարն իսկ Գեղեցկութեան, ու նաեւ, մերթ, զաղափարը՝ տիեզերական

գեղեցկութեան ու սիրտ աղբիւր եղող Աստուծոյ:

Այո՛, Վերլէն եղաւ իսկապէս այդ խանդակաթ ու միստիքական սոխակը, եւ ահա ինչու. անոր անունը յաւերժապէս սիրելի պիտի ըլլայ Արեւելքի ինչպէս Արեւմուտքի մարդկութեան:

Յ Ա Ն Կ

«ԱՆԱՀԻՏ» Ի Գ—ԺԲ. ՏԱՐԵԾՐՋԱՆՆԵՐՈՒ

Գ. ՏԱՐԵԾՐՋԱՆ

2. Ղեւոնդ Աշիշան

Հարսներդ առաքատի նախածնողաց յեղեմ՝ զըրգարանի, աշխարհաբարի վերածնեց Ա. 2. 281:

Փոյ Առան

Ունայն կոչը, Թարգմ. Ա. 2. 11:

Իյնիոյի Թեմ

Յունական արձանագործութիւնը, Թարգմ. Ա. 2. 122, 145, 220:

Լոշաակ

Մեր զրացիները. — Քրտութ. 27, 90, 139, 202, 241, 274:

Դեորդ Մելիք-Կարազօզեան

Կովկասեան քրոնիկ. — Հայ-վրացական հարցը, 259:

Առշակ Զօպանեան

Դպրոցն ու եկեղեցին 1. — Պարոկստտուն և Հայերը, 8. — Փոլ Ասանի «Ունայն կոչը» ի մասին խորհրդածութիւններ, 14. — Գրքեր և Թերթեր, 18. — Օսման փաշա, բաղդախնդիրը, 23. — Դեմքեր. — Երփիար Արփիարեան, 33. — Ֆրանսա և Հայերը, 55. — Հայերը Փարիզի մէջ

Թեր, 71. — Անկորնէլին, 101. — Հայկական քուէժ մը ի Փարիզ, 113. — Երուստի էջեր, 120. — Գրքեր և Թերթեր, 131. — Դեմքեր, Կոմիտաս վարդապետը, 141. Պատուոյ Ատենը, 157. — Գրքեր և Թերթեր, 165. — Միխիթարի գործը, 173. — Գրքեր և Թերթեր, 200. — Դաւիթ և Մշկեր, Սասունի դիւցազնական աւանգաժեպը, 205. — Գրքեր և Թերթեր, 233. — Դեմքեր, Միխիթար, 245. — Գրքեր և Թերթեր, 260. — Հայերը և Նրիտասարդ Թուրքները, 271. — Նրիտասարդ Թուրքներու յայտարարութիւնը, 272. — Քիւրտներու մասին Լոշտակի ուսումնասիրութեան առթիւ խորհրդածութիւններ, 278. — Գրքեր և Թերթեր, 293:

Թ. Յ. Պարոնեան

Չորս վարագոյլով կատակերգութիւն մը, էջ 111:

Պերրըյո (Անտէ)

Էրնէսթ Ռընան, 62, 130, 156, 213:

Մարտրիկե Պերրըյո

Ճառ՝ արտասանուած իր յօդուհանդէպի առթիւ, Թարգմ. 269:

Վահրամ Սվանեան

Առ Անահա (քերթուած), 119. — Լուսինի օր. հարց, 144. — Կուէնթրլին (քերթուած) 191. — Կարապետ (քերթուած) 213. — Կրեւո մուտք, երեք